

# ***RAAMATUN TUNTEMUS JA OPETUS LESTADIOLAISPERINTEESSÄ***

*Luento Raamatun opetus 2016 –kurssilla Sipoossa (Sopukka) 30.1.2015. Järjestäjänä Etelä-Suomen Rauhan Sana - Fridsföreningen i Södra Finland.*

## **JOHDANTO**

Käsittelen seuraavassa luennossa lestadiolaisuuden raamattukäsitystä, Raamatun tulkintaa ja opetusta sekä Raamatun käyttöä ja tuntemusta. Aluksi tuon esille yleisiä näkökulmia 1800-luvun lestadiolaisuuden raamattukäsityksestä, erityisesti liikkeen alkuvaiheen perushahmojen (Lars Levi Laestadius, Juhani Raattamaa, Erkki Antti Juhonpieti) suhteesta Raamattuun. Sen jälkeen sukellan vanhoillislestadiolaisuudessa 1900-luvun alkupuolella vaikuttaneen johtavan saarnaaja Matti Suon (1861–1927) käsityksiin Raamatusta sekä Oulun piispana 1962–1965 toimineen L. P. Tapanisen (1893–1982) artikkeliin *Raamatun arvovalta* Kirkon kalenterissa 1962. Lopuksi vertaan lestadiolaisperinteen käsityksiä evankelis-luterilaisen kirkkomme tunnustuskirjojen raamattukäsitykseen.

En erittele hajaantuneen herätysliikkeen eri osaryhmiä seikkaperäisesti, koska juuri tässä tematiikassa pääosaltaan pohjoisen kristillisyydessä on vallinnut laaja konsensus, erityisesti juuri maallikkojen piirissä. Niin ikään tämän esityksen puitteissa ei ole mahdollista käsitellä lestadiolasteologioiden asemaa ja roolia raamattukysymystä koskevassa keskustelussa 1900-luvun viime vuosikymmenillä tai ylipäänsä heidän suhdettaan Raamatun tutkimukseen.

## **Herätysliikkeen isät ja Raamattu – muutamia näkökohtia**

Rovasti Lars Levi Laestadius (1800–1861) taisteli vahvasti rationalismia (järkeisoppia) vastaan. Raamattu oli hänelle Jumalan Sana ja ilmoitus. Hän käyttää paljon vertauskuvia Raamatun selityksessään. On syytä huomata, että myös Laestadiusen julistuksessa oli paljon allegorisesti tulkittua raamatunhistoriaa ja Raamatun kertomusten vertauskuvallista sijoittamista Tornionlaaksoon. Laestadius-tutkija *Hannu Juntunen* viittaa siihen, että Laestadiusen Raamattukäsitys olisi tärkeä tutkia tarkemmin.

Juhani Raattamaan (1811-1899) opinkäsitystä tutkinut *Aulis Zidbäck* viittaa siihen, että Raattamaa etsi sisäisille uskonkokemuksille ulkoisia ja objektiivisia takeita. Niinpä hänen opetuksissaan Raamatun sanalla oli perustava ja ohjeellinen arvo. Kaiken seurakunnassa julistetun opetuksen tuli perustua Raamattuun. Seurakunnassa ei saanut opettaa sellaista, jota ei voitu vahvistaa luetulla sanalla.

Raattamaan läheinen työtoveri Erkki Antti Juhonpieti (1814–1900) edusti samaa linjausta suhteessa Raamatun ilmoitukseen. Kirjeessään Nils Jönssonille elämänsä illassa elänyt Tornionlaakson ”suloinen saarnaaja” totesi 1.9. 1900:

Näyttäköt ensin selkeästi raamatulla missä on hourattu ja puhukon sitten /

Muutoin on se ihmis höpinä.<sup>1</sup>

---

<sup>1</sup> Juhonpieti 1979 nro 114; Raittila 1967 nro 140.

Voimme siis sanoa, että uskonpuhdistuksen tärkeä muotoperiaate *Sola Scriptura* (yksin Raamattu) oli herätysliikkeen asennoitumisen lähtökohta. On syytä huomata, että hengellistä herätystä seurasi valtava Sanan nälkä. Laestadius levitti hartauskirjallisuutta. L.P. Tapanisen mukaan hevoskuormittain ”roudattiin” Raamattuja Pohjois-Suomeen 1800-luvulla. Meidän kaikkien mielenmaisemassa on seurojen tilanne. Saarnamies istuu pöydän takana avattu Raamattu pöydällä, ja hän selittää jae jakeelta.

Raamattu-uskollisuus torjuu spiritualismin. Toisaalta juuri spiritualismi on kulkenut lestadiolaisuuden historiassa muutettavat muuttaen eri aikoina mukana. Sitä oli alkuheräyksen negatiivinen sivujuonne Norjan Kautokeinin hurmos (1852). Spiritualismia tyypillisimmillään edusti esimerkiksi Viron lestadiolaisuudessa 1800- ja 1900-luvun taitteessa syntynyt uudenheräyksen lieveilmiö, narvalaisuus. Sen tärkeän vaikuttajan Katariina Ollin (Narvan Katri) väitetään vaatineen: ”Kirjoittakaa ylös, mitä minä puhun, siitä tulee uusi Raamattu!”

## Matti Suon (1861-1927) raamattukäsityksestä

Matti Suo oli yksi merkittävimmistä vanhoillislestadiolaisuuden saarnamiehistä 1900-luvun ensimmäisellä neljänneksellä. Hän oli ”maallikkodogmaatikko”, joka varsin suorasukaisesti käsitteli teksteissään opillisia asioita. Seuraavassa kokoon yhteen Suon opetusta Raamatusta Jumalan Sanana.

Ensiksikin Suolle Raamattu oli Pyhän Hengen kirja. Tämä käsitys Raamatun olemuksesta muistutti perinteistä luterilaisen ortodoksian näkemystä. Raamattu oli Jumalan ilmoitus, jonka synty tapa oli yliluonnollinen. Taustalla oli Pyhän Hengen erityinen inspiraatio. Suo ei käyttänyt termiä inspiraatio, mutta sisällöllisesti hänen käsityksensä Raamatun synnystä nousi tältä pohjalta.

*--- raamattu on Herran hengen viisaudella koottu kirja, eikä mikään inhimillisen  
neron tuote.<sup>2</sup>*

Koska Raamattu oli syntynyt Pyhästä Hengestä, pystyi vain Pyhän Hengen valaisema kristitty ymmärtämään sitä oikein. Raamatun Sana avautui Suon mielestä vain uudestisyntyneille. Raamatun sana ei sellaisenaan synnyttänyt uskoa, sillä uskon syntyminen edellytti uskovien yhteisössä julistettua ja kuultua evankeliumia.

*--- epäuskon tilassa oleva ihminen ei raamatun kirjoituksia käsitä, vaikkapa hän niitä  
lukeekin, se on kyllä vakainen asia. Sillä raamattu sanoo uskon tulevan kuulosta  
(Rm. 10:17), eikä sano, että usko tulee lukemisestamme. Sillä, jos olisimme  
lukemisellamme tulleet kristityiksi, miksi olisi silloin tarvinnut Kristuksen lähettää  
opetuslapsiansa sanoen: Menkää kaikkeen maailmaan ja saarnatkaa evankeliumia  
kaikille luoduille (Mark. 16:15). Jos ihminen oman lukunsa kautta opastuisi  
uskovaiseksi, niin olisi tarvinnut vain lähettää raamatuista ympäri kaikkeen*

---

<sup>2</sup> Suo 1971 I; 15; myös SS 1895, 179; Suo 1971 II, 34.

*maailmaan, joista jokainen olisi saanut lukea itsensä autuaaksi.*<sup>3</sup>

Raamattu ei siis ollut Suolle armonväline. Tässä suhteessa hänen käsityksensä erosi luterilaisen ortodoksian dogmatiikasta, Suomen herätysliikkeiden yleisestä käsityksestä ja myös 1800-luvun lopun lestadiolaispappien enemmistön käsityksestä. Suo katsoi, että vain uskovassa asuva Pyhä Henki avasi tajuttavaksi saman Hengen vaikutuksesta kirjoitettuja salaisuuksia. Kääntymyksessä, joka tapahtui uskovan seurakunnan julistaman evankeliumin kuulemisessa, ihminen sai Pyhän Hengen. Tämän jälkeen Raamattu Jumalan Sanana avautui hänelle. Suon näkemys nousi lestadiolaisperinteestä ja hänen omasta kokemuksestaan.

Vaikka hän ei siis pitänyt Raamattua armonvälineenä, oli sillä kuitenkin suuri merkitys kristitylle.

*--- se ei joudu vanhaksi koskaan, se on ikään kuin ehtymätön lähde, joka ei ole viimeistään vielääkään antanut; siinä on ja riittää aina oppimista. Sen kautta Jumalan ihmeelliset aarrevarastot avautuvat.*<sup>4</sup>

Kristitylle olikin tärkeätä lukea Raamattua. Myös seuroissa Raamatun lukeminen oli merkittävää. Suo torjui 1895 ”viisaiden vääristellen historioihinsa” merkinneen käsityksen, että lestadiolaisuudessa olisi pyritty ihmisiä estämään lukemasta Raamattua.<sup>5</sup> Raamatun lukeminen oli välttämätöntä, koska se oli seurakunnassa ehdoton auktoriteetti ja tuomari oikean ja väärän opin välillä.<sup>6</sup>

Suon omasta Raamatun käytöstä hänen saarnojensa teksteistä ei saa täyttä kuvaa, koska niistä on säilynyt vain hajanaisia tietoja. Sen sijaan hänen hartauskirjoitustensa johdantotekstit antavat viitteitä Suon raamatunkäytöstä ja – tuntemuksesta. Lestadiolaislehdissä 1893 – 1932 julkaistujen Suon kirjoitusten johdantoteksteistä oli 71 % Uudesta testamentista ja 29 % Vanhasta testamentista. Uuden testamentin kirjakokoelmista hän käytti eniten evankeliumeja (36 %) ja Paavalin kirjeitä (19 %). Yksityisistä kirjoista suosituimmat olivat Luukkaan (13 %), Johanneksen (12 %) ja Matteuksen (9 %) evankeliumit sekä Paavalin kirje roomalaisille (6 %).

Vanhan testamentin johdantotekstejä oli eniten ns. profeettakirjoista (12 %) – erityisesti Jesajan ja Jeremian kirjoista – sekä Psalmien kirjasta (8 %).<sup>7</sup> Raamatun käytön painopiste oli selvästi Uudessa testamentissa ja erityisesti evankeliumeissa ja Paavalin kirjeissä (54 %).

Raamattua Suo käsitteli yhtenäisenä kokonaisuutena, sillä hänelle Raamattu ja Jumalan Sana olivat identtiset. Tekstien tulkinnassa ja selityksessä hän tukeutui perinteiseen Raamattua Raamatulla – periaateeseen (*Scriptura suis ipsius interpres*). Suo käytti useita raamatunkohtia perustellessaan selitystään. Toisinaan hän satoi Raamatun tekstin omiin uskonnollisiin kokemuksiinsa. Raamatulla oli eskatologinen ulottuvuus, ja se sisälsi Suon mukaan lopun aikaa koskevia ja vielä hänen omana aikanaan toteutumattomia profetioita.

Raamattua selittäessään Suo tukeutui toisinaan allegoriseen tulkintaan ja sovitti Raamatussa esiintyneitä kertomuksia ja ilmauksia lestadiolaisperinteen painotuksiin. Hän piti Joh. 2:1-11:n

<sup>3</sup> Suo 1971 I, 14-15.

<sup>4</sup> Suo 1971 I, 15.

<sup>5</sup> SS 1895, 177, 181. Suo tarkoitti todennäköisesti Kuopion piispa Gustaf Johanssonin 1892 ilmestynyttä poleemista Laestadiolaisuus – kirja. Johansson 1892, 206 –211.

<sup>6</sup> Suo 1971 II, 121, 124, 152.

<sup>7</sup> SS 1893 – 1903, SL 1912 – 1926, RT 1923-. Joskus Suo viittasi kirjoituksissaan myös Vanhan Testamentin apogryfikirjoihin, jotka sisältyivät vuoden 1776 Bibliaan. Hän viittasi esimerkiksi Jeesus Siirakin kirjaan (SL 1922, 150; Suo 1971 II, 90) ja 2. Makkabealaiskirjaan (RT 1923, 70.)

kuvausta veden muuttumisesta viiniksi Galilean Kaanaassa historiassa tapahtuneena ihmeenä, mutta näki kertomuksessa myös vertauskuvalaisen viittauksen yksilön kääntymykseen.

*Kätkössä on ollut meiltäkin hyvä viini siihen asti, kun ylkä ei ollut vielä kanssamme. Sitten vasta, kun Jeesus, tuo totinen viinipuu, ilmestyi keskellemme, paastopäivät loppuivat, Luuk. 5:34. Katkera kyynelvirta muutettiin taivaalliseksi hääviiniksi. Silloin huomasimme Karitsan häät tulleiksi. Ihmettelimme hääpukuamme, kuinka se oli valkoinen, kiiltävä ja kallis. Ilm. 19:7, 8. Iloitsimme uuden hyvän viinin makeudesta, joka oli meiltä kätkössä ollut, ja jota oli nyt niin runsaasti, että sitä saa loppumista pelkäämättä juoda ja juopua, niin kuin kehoitus kuuluu: syökää minun armaani, ja juokaa minun ystäväni, ja juopukaa. Kork. V. 5:1.*

Samassa kertomuksessa mainittu Maria, Jeesuksen äiti, tarkoitti Suon mukaan seurakuntaa, uskovien yhteisöä. Tässä selityksessään hän viittasi Lutheriin. Lk 4:38-39:ssä mainitun Pietarin anopin sairauden ”vilutaudin” Suo näki kuvaavan kristityn subjektiivisia kokemuksia ”hengellisestä köyhyydestä” ja rakkauttomuudesta sekä evankeliumin merkityksestä tässä suhteessa parantavana lääkkeenä.<sup>8</sup> Hän sovitti myös Hebr. 9:ssä kuvatun vanhan liiton temppelin ”kaikkein pyhimmän” kalleuksia uskonnolliseen elämään ja lestadiolaisperinteen opinkäsityksiin. Aaronin sauva kuvasi syntien anteeksisaamista, evankeliumia.

Suo tulkitsi toisinaan myös Vanhan Testamentin paikkakuntia, henkilöitä ja ilmiöitä allegorisesti. Niinpä hänen mukaansa 2 Ms. 3:1-5:n kuvaama palava pensas osoitti Jumalan suunnatonta rakkautta ihmiskuntaa kohtaan. Israelin kansan luvattuun maahan kuljettaneet Mooses ja Aaron symbolisoivat lakia ja oikeaa uhripappia, Kristusta. Koska Mooses ei vinyt Israelin kansaa Kanaanin maalle, ei myöskään Mooseksen lain tehtävä ulotu enää kristittyihin, Siionin asukkaisiin. Niin ikään Suo selitti Jerusalemin (esim. Jes. 40:9, Ps. 122:3, 2 Aikak. 6) kuvaavan seurakuntaa, uskovien yhteisöä. Perinteinen luterilainen Raamattua Raamatulla – periaate yhdistyi tässä allegorisessa tulkinnessa subjektiiviseen kokemuspöiriin ja lestadiolaisperinteeseen.

## **L. P. Tapanisen raamattukäsityksestä**

Siirryn ajassa eteenpäin. Vanhoillislestadiolaisuuden yksi merkittävimmistä papeista 1900–luvulla oli L. P. Tapaninen. Oulun tuomiorovasti L. P. Tapaninen, myöhempi piispa 1962-1965, Jaakko Rahjan kastepappi, kirjoitti artikkelissaan Raamatun arvovalta (Kirkon Kalenteri 1962) muun muassa seuraavaa

*Ihminen tehostaa luonnostaan itseään, henkistä autonomiaansa, ja tahtoo johtaa elämänsä normit omasta olemuksestaan. Raamattu vaatii häntä alistumaan toisen, ulkopuolisen, hänelle »vieraan» tahdon kuuliaisuuteen ja tekee sen jumalallisella arvovalalla. Ihmisen olisi sen mukaan luovuttava autonomiastansa ja tunnustauduttava teonomiaan, Jumalan hallitusvaltaan. Ellei hän heti suoralta kädeltä torju tuollaista vaatimusta, hän tietää joutuneensa sen edessä koko olemassa olonsa syvimpiä perusteita koskeviin ratkaisuihin. Syntyneessä sisäisessä kamppailussa, joka voi olla joskus ihmisen ominaista pyrkimystä ratkaisun väistämiseen, joskus rehellistä totuuden etsintää, on yhtenä osapuolena juuri Raamatun arvovalta.*

----

*Raamattu on Kristuksen kirkolle Jumalan sanaa. Sen arvovalta on siinä, että meidän, kuullaksemme, Jumalan puhetta, on kuunneltava Raamattua. ----*

---

<sup>8</sup> Suo 1971 I, 81-83.

*Raamatun keskus, »sen Herra ja Kuningas on Kristus» (Luther), ja sellainen kuin hän on ollut maailmassa, sellaisena meillä on myös Raamattu edessämme. Jotkut kieltävät kummankin jumalallisuuden, toiset taas molempien inhimillisyyden. Uskontunnustuksemme mukaan pidämme kirkon luovuttamattomana aarteena oppia Kristuksen kahdesta luonnosta, sitä, että hän on tosi Jumala ja tosi ihminen, ja kuitenkin yksi Kristus. Niin eivät myöskään Raamatun jumalallisuus ja inhimillisuus merkitse kahta erillistä tekijää, jotka me osaisimme asettaa suhteisiin keskenään, vaan koko kirjan ja sen historian kaksoisluonnetta. Sellaisena sillä on yllään sama tuntemattomuuden ja kätkeytyneisyyden orjanpuku kuin sen Herralla on ollut tässä maailmassa. Sen arvovalta kirkossa ei viime kädessä ole tieteisopillinen eikä kirkko-oikeudellinen, vaikka kirkon historiallisena ilmiönä on tinkimättä pidettävä kiinni näistäkin näkökohdista, vaan hengellinen. Uskonpuhdistuksen miesten raamattuopin loppupäätös on, että Jumalan ilmoituksessa Sana ja Henki kuuluvat erottamattomasti yhteen: Sanalla on Pyhän Hengen todistus, joka taas perustautuu yksin Sanaan. Päätelmä kulkee siis ympyrää, mutta vastaa juuri sellaisena Jumalan historiallisen ilmoituksen olemusta. Raamatun arvovalta avautuu lopulta vain uskolle Kristukseen. Mutta hänen valtakunnassaan ei katselijoilla ole mitään nähtävää. Seuraamisesta on kysymys. Raamatun arvovallan todistajia maailmassa ovat Kristuksen todistajat. Ja heidän on annettava todistuksensa myös elämällään, »että maailma uskoisi.» Uskonelämän elpymisen ajat kirkossa ovat olleet Raamatun arvovallan selkiintymisen aikoja. Raamatun oma todistus siitä, että ilmoitus ja Jumalan pelastusteot Kristuksessa ovat historiaan lujasti ankkuroitua todellisuutta, ei koskaan voi merkitä varmuuden siirtämistä ilmoituksen piiristä inhimillisen tietämyksen ja tutkimustyön alueelle.*

*Raamatusta on osia, jotka eivät sellaisinaan enää ole ohjeellisia kirkolle tänään, vaan jotka ovat olleet voimassa vain siihen asti, kuin »aika oli täytetty», edelleen säädöksiä, jotka ovat tarkoitetut noudatettaviksi määrättyinä aikana määrättyissä tilanteissa (kuten esim. apostolokokouksen kielto veren nauttimisesta), ja käytösohjeita, joiden esittämät muodot voivat vaihdella tarkoituksen pysyessä muuttumattomana (esim. pyhä suudelma), Jumalan ilmoitus Raamatusta on siitä huolimatta jakamaton, suuri kokonaisuus, jonka yhteydessä ei itse asiassa mitään osaa tai lausumaa voida erottaa, jos mieli kuunnella sitä Jumalan sanana. Raamatun itsensä on vain saatava olla oma selittäjänsä. Emme saa mennä ilman muuta vetämään rajaa esim. Raamatusta säädettyjen »ulkonaisten järjestysten» ja sen »pelastussanomana» välille selittämällä vain jälkimmäisen Raamatun oleelliseksi sisällykseksi. Kirkossa on järjestyksiä, jotka ovat erottamattomassa yhteydessä ilmoituksen kokonaisuuteen ja joita ilman ei kirkosta Uuden Testamentin mielessä voida puhuaakaan. Kirkko olisi luisumassa arveluttavan kehityksen tielle, jos siinä pääsisivät vallitseviksi virtaukset, jotka olisivat valmiit syrjäyttämään »aikalhistoriallisena'» ja kirkon nykyaikaan sijoittumista haittaavana aineksena Raamatusta Herran käskyinä ilmoitetut järjestykset. Kirkon virka on yksi sellainen »ulkonainen järjestys» aina siitä lähtien, kun Jeesus kaiken yötä rukoiltuaan päivän tultua »kutsui tykönsä opetus lapsensa ja valitsi heistä kaksitoista». Sellainenkin kovin »maallinen» järjestys kuin saarnaajan palkka, on Jeesuksen omana asetuksena kappale hänen »oppiansa» kirkosta. Avioliitto on järjestys, joka koskee vain nykyistä maailman aikaa, mutta jolla silti on oleellinen yhteys uskoon ja elämään Kristuksessa. Raamattuun voidaan tietysti suhtautua myös mekaanisesti ja lainomaisesti, mutta paneutumalla raamatullisen todistuksen kokonaisuuteen se eksytyt on vältettävissä. Meidän on alistuttava nöyrästi sanan kuuliaisuuteen, kun Jumala siinä ilmoittaa »hyvän, otollisen ja täydellisen tahtonsa».*

## ***Ekskurssi: Sak. 6:8:n tulkinta lestadiolaisperinteessä***

**”Katso, ne jotka lähtivät pohjoiseen maahan, saattavat minun Henkeni lepäämään pohjoisessa maassa” (Sak. 6:8).** Tämä Vanhan testamentin kohta on toisinaan tulkittu profetiaksi pelastussanomien viemisestä pohjoisille alueille. Kyseinen lause otettiin vuonna 1754 Helsingin yliopiston sinettiin. Kuvaavaa oli, että myös Abraham Achrenius (1706–1769) askarteli tämän raamatunkohdan äärellä. Hän näki siinä profetian aikansa pietististen, separatististen ja herrnhutilaisten virtausten liikkeille.

Eksegeettisesti tekstikohta on varsin selkeä. Liberaali ja historiallis-kriittisen raamatuntutkimuksen edustaja professori A. F. Puukko selitti alkutekstin perusteella jakeessa tarkoitettavan Babyloniaa, johon Herra ensin lähettää mustat hevoset tuomion ja rangaistuksen vertauskuvina ja sen jälkeen valkeat hevoset osoituksena Israelin pelastuksesta. Kysymys ”hengestä” (hebr. ruah) ei ole välttämättä kuitenkaan tulkinnallisesti yksiselitteinen. Tässä kontekstissa Jumalan Henki on joko siunauksen ja pelastuksen henki tai Jumalan vihan ja tuomion henki. Puukko pitää jälkimmäistä tulkintaa oikeampana, sillä mainittu heprean ruah esiintyy usein myös vihan ja suuttumuksen merkityksessä.<sup>9</sup> Septuagintan englanninkielisessä versiossa esiintyykin kyseisessä kohdassa mine anger (vihani). Kohta voidaan joka tapauksessa tulkita viime kädessä positiiviseksi Jumalan toiminnaksi Babyloniassa.<sup>10</sup>

Myös teologian ja filosofian tohtori Uuras Saarnivaara tulkitsi Sakarjan kohdan aikahistoriallisesti, ei profetiana.

”Näiden sanojen on joskus ymmärretty tarkoittavan hengellisiä herätyksiä Pohjolassa (Jumalalle kiitos sellaisista!) Tässä kohdassa ei ole kuitenkaan kysymys niistä, vaan siitä, että Daarejaves I hallituksensa alkuvuosia verisesti kukisti - - - valtakuntansa pohjoisosissa nousseet kapinat. Ne olivat Jumalan Hengen vastaisia, ja hänen Henkensä sai levon eli tyydytyksen, kun ne tulivat kukistetuiksi.”<sup>11</sup>

Rovasti Lars Levi Laestadius (1800–1861) viittasi silloin tällöin saarnoissaan alkaneen herätyksen pohjoiseen lähtökohtaan. Lappi oli Jumalan viljelysmaa, jossa herätys oli syttynyt. Lestadiolaisuuden synty ”pohjolassa” muodosti jo sellaisenaan pohjan liikkeen omalle itseymmärrykselle. Herätysliikkeen laaja ekspansio 1870-luvun alusta alkaen kuljetti Kaaresuvannossa 1846 alkaneen herätyksen kauas Pohjoiskalotin ulkopuolelle. Pekka Raittila onkin luonnehtinut osuvasti 1870-luvun lestadiolaisekspansiota: Vesisaari pohjoisessa, Hanko etelässä, Pietarin maailmankaupunki idässä ja Astorian kaupunki Tyynenmeren rannikolla olivat herätyksen rajapyykkejä. Levitessään kauas syntysijoiltaan alkuvoimaista energiaa pursuileva herätys kohtasi muita uskonnollisia virtauksia ja erityisesti Suomessa evankelis-luterilaisen valtiokirkon edustajien kritiikin. Uudelta saarnaajapolvelta puuttui välitön kosketus Pohjoiskalotin alkuherätykseen. Tässä tilanteessa, 1870-luvulta alkaen, herätyksen johtoon Laestadiusen jälkeen tullut katekeetta Juhani Raattamaa (1811–1899) alkoi korostaa syntyneen herätyksen pohjoista lähtökohtaa.

”Viimeisellä ajalla” Herran Henki lepäsi Pohjanmaalla. ”Mailman korskalda ylönkatsottu pohjalaiskansa pitää ijankaikkisesti pysyväisen valtakunnan omistaman”. ”Kristuksen opin puhtaus” oli Lapissa. Kirjeessään 21.6.1870 Raattamaa toivoi, että ”puhtaana evankeliumi saarnattaisiin köyhille pohjolaisille tällä viimeisellä ajalla”.

Varsin omaperäinen oli myös 85-vuotiaan saarnaajavanhuksen Saivonmuotkassa 9.1.1897 pitämässään saarnassa esittämä eskatologinen tulkinta:

”Vielä elävä kristillisuus voittaa ja saarnaa. On se kruunattu vaimo eli Herran seurakunta hyvää siementä kylvänyt, josta hengellisen synnyttämisen vaiva tulee. Vaimo sai suuren kotkan siivet ja lensi korpeen, Pohjoismaihin (katso Sak. 6), ettei lohikäärme saanut niellä, mutta vainon vettä se puuskasi hänen päällensä.”

---

<sup>9</sup> Puukko 1945, 261; 1956, 433, 440.

<sup>10</sup> Warren Hepokosken selvitykset koskien Sak.6:8 alkutekstiä. Jouko Talosen tutkimusarkisto (JTA), Vantaa.

<sup>11</sup> Uuras Saarnivaara, *Voiko Raamattuun luottaa? Raamatun johdanto-oppi, historia, arkeologia ja tulkinta*. Suolahti 1982, 587. Saarnivaaran teos on ilmestynyt myös englanniksi 1985 ja latviaksi 2001.

Kokonaisuutena ottaen 1800-luvun lestadiolaislähteissä Sak. 6:8:n suoranainen tulkinta ja sovellutus omaan herätysyhteisöön jää melko vähäiseksi. Sak. 6:8:n tulkinta ja sovellutus lestadiolaiseen herätysliikkeeseen ovat tukeneet liikkeen ryhmien omaa itseymmärrystä, toisin sanoen käsitystä omasta erityismerkityksestä. Lähteet osoittavat kuitenkin, että tämän argumentin käyttö ei korostunut voimakkaasti ennen vuotta 1960. Vanhoillislestadiolaisessa perinteessä (SRK) saattoi kyllä toisinaan tulla esiin ”pohjoisen maan” tulkinta ja sovellutus. Herätysliikkeen omassa itseymmärryksessä tämä tulkinta oli tärkeä jo siitäkin syystä, että kirkkohistorian eri vaiheissa esiintyneen ”elävän kristillisyyden” ketjussa juuri lestadiolaisuudella oli tärkeä, osittain eskatologinen merkitys. SRK-vanhoillisuuden maallikkodogmatiikan voimakas tulkitsija saarnaaja Heikki Jussila (1863–1955) totesi poleemisessa kirjassaan *Kutsujan armo* vuonna 1948:

”Pakanain etsikkoaika alkoi Korneliuksen huoneessa, kun Pietari saapui sinne ja kun Pyhä Henki lankesi kaikkein niitten päälle, jotka puheen kuulivat. Silloin laskettiin taivaasta alas ensimmäinen kerta se suuri liinainen, jota Pietarille oli näytetty näyssä. Ja laskettiinko se toinen kerta Lutheruksen alkaissa uskonpuhdistuksen Saksan maalla? Ja kun se kolmas kerta laskettiin Laestadiuksen päivinä ja sitten otettiin ylös, niin se ei enää palannut. Oi sinä Suomen kansa, etkö tunne etsikkoaikaasi?”<sup>12</sup>

**Käsitys ”evankeliumin kiertokulusta” paratiisista Lappiin maailmanhistorian kuluessa oli liikkeessä varsin yleinen, vaikka sitä ei aina tuettu välttämättä Sak. 6:8:n raamattuargumentilla.**

**Esikoislestadiolaisuudessa näkyi samantyyppinen ajattelumalli melko selkokielisenä esimerkiksi Juho Daavid Rautiaisen kirjessä *M. Ilmarille* 1903:**

”Niin on profetat ennustaneetkin: Herran tulen syttyvänkin pohjoisessa viimeisillä ajoilla, ja myös että: Herran henki lepää pohjanmaalla, viimeisillä ajoilla. Ja se on nyt levännyt 60 vuotta kuninkaallisen hallituksen suojaamana - - -.”<sup>13</sup>

**Jopa Rauhan Sanan ryhmässä saattoi esiintyä vastaavaa Sakarjan 6:8:n tulkintaa. Niin ikään Norjassa vaikuttaneen Lyngenin suunnan piirissä lestadiolaisuuden pohjoinen lähtökohta liitettiin Sakarjan kirjan (6:8) profetallisiin lupauksiin. Ajattelutapa levisi myös Pohjois-Amerikan lestadiolaisryhmien piiriin, myös niin sanottuun pollarilaiseen lestadiolaisuuteen. Maantieteellinen tekijä ei muodostanut ongelmaa tällaiselle tulkinnalle. Pohjois-Amerikan suomalaiset siirtolaiset kuljettivat joka tapauksessa ”vanhan maan” perintöä mukanaan ”uuteen maailmaan”.**

**Havaintojeni mukaan erityisesti vuoden 1960–1961 hajaannusta seuranneena kahtena vuosikymmenenä SRK-vanhoillisuudessa korostui aikaisempaa enemmän, suorastaan poikkeuksellisen voimakkaasti mainitun Sak. 6:8:n tulkinta ja sovellutus. Muiden lestadiolaisryhmien itseymmärryksessä raamatunjakeen sovittaminen omaan osaryhmään tai ylipäänsä lestadiolaisuuteen näyttäisi olleen vähäisempää tuossa vaiheessa. Seuraavassa keskityn pohtimaan nimenomaan sitä problematiikkaa, joka liittyy SRK-vanhoillisuuden kehitysvaiheeseen vuosina 1960–1979 erityisesti silmälläpitäen Sak. 6:8:n soveltamista liikkeen itseymmärrykseen ja eksklusivismiin.**

---

<sup>12</sup> Heikki Jussila, *Kutsujan armo laestadiolaisessa kristillisyydessä*. Oulu 1948, 29.

<sup>13</sup> Dawid Rautiainen, *Lähetyskirja M. Ilmarille, Jurvaan, ynnä muille luettavaksi kristillisyyden juoksusta*. Kristiinankaupunki 1903, 10.

Vuosien 1960–1961 tapahtuneessa SRK-vanhoillisuuden hajaannuksessa oli yhtenä asiana myös kysymys lähetystyöstä. Jotkut maallikot eivät vastustaneet vain yhteistyötä Suomen Lähetysseuran kanssa vaan problematisoivat itse lähetystyötäkin. Sen sijaan monet lähetystyöstä innostuneet papit näkivät nyt tilaisuuden julistustyöhön ”maan ääriin saakka”. Eräässä puhujainkokouksessa Oulussa Eino Rimpiläinen toisti aikaisemmat näkemyksensä evankeliumin kiertokulusta omaperäisine kirkkohistorian tulkintoineen. Yhteistyö SLS:n kanssa olisi ”hengellistä huoruutta”.

Tässä yhteydessä Rimpiläinen nosti avoimesti esille kannanottojensa perusteluksi Sak. 6:8:n.

”Raamatussa näemme myös lopun ajalla Jumalan hengen lepävään pohjoisilla mailla.” (Sak. 6:8.)

Tulkinta oli yksiselitteisen aukoton:

”- - maailman pohjoisilla kansoilla on vielä etsikon aika. Siellä pohjoiset portit ovat vielä taivaasta lasketussa Uudessa Jerusalemissa auki, mutta emme tiedä, kuinka kauan. Ajan merkit näyttävät, että ne pannaan pian kiinni. Silloin on valittujen luku täysi eikä sitten oteta ketään sisälle.”

SRK-vanhoillisuuden voimahahmoksi alkoi yhä enemmän nousta niin sanotun pappislinjan eriytymisen jälkeen maanviljelijä ja saarnaaja Heikki Saari (1906–1987). Alavieskassa vuosina 1928–1966 asunut ja myöhemmin Ylivieskassa vaikuttanut Saari oli toiminut puhujana vuodesta 1930. Jo aikaisemmin jyrkistä kannanotoistaan tunnettu maanviljelijä Saari<sup>14</sup> nousi itse asiassa SRK-vanhoillisuuden ”normaaliteologiksi” erityisesti 1970-luvulla. Saari oli Rimpiläisen tapaan omaperäinen raamatunselittäjä, joka mielellään rakensi Vanhan testamentin allegorisen tulkinnan varaan.

Tiukasti oman ryhmänsä eksklusivistina Saari tukeutui mielellään Sak. 6:8:n selitykseen, joka antoi aineksia lestadiolaisuuden erityismerkityksen korostamiseen. Kirjassaan Seitsemän päivää (1966) Saari selitti Sak. 6:6–8:n mustia, valkeita ja kirjavia hevosia. Suomeen oli ensin tuotu ”pakolla musta katolisuus”. Keskiajan pimeydestä oli kuitenkin päästy pois. Lutherin oppi sytytti uudelleen Hengen tulen. Kun Lapin Maria oli saanut olla väliseen avaamassa taivaan porttia Laestadiukselle vuonna 1844, Pyhän Hengen luoma uskonyhteys oli siirtynyt alkukirkosta pohjoismaihin.

”Herran tuli löytyi tälläkin ajalla luolasta, saviliejun seasta, kuten seitsemänkymmenen vuoden vankeudenkin jälkeen.”

”Täällä pohjoisessa” lepäsi Saaren mukaan Herran Henki. Valkoiset hevoset olivat seuranneet mustia. ”Viimeinen etsikkopäivä” oli ”pohjoisessa maan ääressä” alkanut. Kuudes enkeli soitti pasuunalla. Siinai salamoi ja jylysi. Mutta myös ”Siionin pasuuna” alkoi soida. Saaren mukaan lain ja evankeliumin saarna kaikui Pohjoismaissa.

Teoksessaan Mitta täyttyy (1968) Saari toisti ajatuksiaan pohjoisten alueiden hengellisestä erityismerkityksestä:

”Jumala on etsinyt viimeiseksi niitä kansoja, jotka asuvat pohjoisessa maan ääressä.”

Vuonna 1977 Saari julkaisi jälleen SRK:n kustantaman hartauskirjan Isak ja Jakob. Saaren mukaan patriarkka Jaakobille annettu siunauksen lupaus (1. Ms. 28: 14) tarkoitti ”valittujen suurta joukkoa”. Jaakobin ”siemenen” leviäminen eri ilmansuuntiin sisälsi lupauksen Uuden testamentin etsikkoajasta.

”Siinä on mainittu myöskin pohjoinen maan ääri, jossa me asumme ja olemme osalliset siitä siunauksesta, joka Jaakobin siemenen mukana on kulkenut lupauksen sanassa.”

Saaren mukaan ”viimeinen etsikkoaika” oli käsillä, ja se oli kestänyt jo lähes 120 vuotta. Laestadiuksesta alkanut ajanjakso ei ollut vain aikamääritelmien, vaan myös elämäntyylin suhteen verrattavissa Nooan aikaan. Saari halusi terävöittää tässä yhteydessä oppia ”Jumalan valtakunnasta”:

---

<sup>14</sup> Heikki Saaresta ks. Tapani Vähäkangas, *Lestadiolaista kristillisyyttä Ylivieskassa. Ylivieskan Rauha -niminen yhdistys 100-vuotias*. Ylivieska 1996, 95–96.



”Jumala antoi meille, viimeisten aikojen Jumalan lapsille, tällaisen profeettallisen ennustuksen, että me pysyisimme tervatussa arkissamme. Maailma pilkkaa Jumalan valtakuntaa ja sen asukkaita. Mutta kun me katsomme esikuvaa, niin huomaamme, että arkin ulkopuolella ei kukaan pelastunut.”<sup>15</sup>

**Mitään sijaa tulkinnoille ei jättänyt myöskään SRK:n johtokunnan puheenjohtajan, rakennusmestari Eino Vaherjoen lausunto Sana-lehdessä kesällä 1977 ennen heinäkuun alun suviseuroja:**

”Tällä etsikonajalla – sanon etsikonajalla, sillä Raamatun mukaan viimeinen etsikonaika on Pohjanmaalla Sakarjan ennustuksen mukaan – olemme ihmeellisellä tavalla saaneet kokea evankeliumin leviämistä omassa maassa ja maamme rajojen ulkopuolellakin.”<sup>16</sup>

## **Lestadiolaisuuden raamattukäsityksen perustavia lähtökohtia:**

**Herätys oli raamattuherätystä**

**Jumalallinen inspiraatio, Pyhän kirjan yliluonnollinen synty**

**Hengen avaama ymmärrys tulkita Raamattua**

**Ei armonväline sellaisenaan**

**Raamatun keskus on Kristus (tulkintahorisontti on pelastushistoriallinen)**

**Allegorinen tulkinta**

**Eskatologinen spekulointi muun muassa poliittis-yhteiskunnallisina kriisiaikoina (kiliesmia ei yleensä ole hyväksytty, Uuras Saarnivaaran yksityiskohtainen eskatologinen spekulointi 1960- ja 1970-luvulla ei mennyt laajaan jakeluun lestadiolaisuudessa)**

**Uusien raamatunkäännösten käyttöön otossa varovaisuutta**

**(Vanha Biblia, prosyryri: Huomautuksia uudesta raamatun käännöksestä 1933, SRK)**

**Raamatun lukeminen lestadiolaisuudessa ollut (ainakin viime vuosikymmeninä vähäistä, vert.**

**Hanna Salomäen väitöstutkimus 2010)**

## **Mitä yhtäläisyyttä ev.lut. Tunnustuskirjojen raamattukäsityksen kanssa?**

---

<sup>15</sup> Heikki Saari, *Isak ja Jakob*. Oulu 1977, 114, 170.

<sup>16</sup> *Sana* 26/1977.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkojärjestyksen ensimmäinen pykälä (1 §) määrittelee varsin yksiselitteisesti kirkon toiminnan perustavan lähtökohdan:

”Suomen evankelis-luterilainen kirkko tunnustaa sitä kristillistä uskoa, joka perustuu Jumalan pyhään sanaan, Vanhan ja Uuden testamentin profeetallisiin ja apostolisiin kirjoihin, ja joka on ilmaistu kolmessa vanhan kirkon uskontunnustuksessa sekä muuttamattomassa Augsburgin tunnustuksessa ja muissa luterilaisen kirkon Yksimielisyyden kirjaan otetuissa tunnustuskirjoista. Kirkko pitää korkeimpana ohjeenaan sitä tunnustuskirjojen periaatetta, että kaikkea oppia kirkossa on tutkittava ja arvioitava Jumalan pyhän sanan mukaan.”

Kirkkojärjestys asettaa selkeät lähtökohdat kirkkomme Raamatun käytölle ja myös kirkkomme raamattukäsitykselle. Mikä on sitten luterilaisten tunnustuskirjojen oppi Raamatusta, vai onko sitä oppia ollenkaan? 1500-luvun reformaation aikana syntyneet tunnustuskirjat olivat sekä tunnustautumista alkukirkolliseen jatkumoon että oman aikansa kiistakysymysten keskellä käytyä opillista rajankäyntiä. Rajaa vedettiin toisaalta katolisiin, toisaalta reformoituihin ja spiritualisteihin. Kysymys oli myös oman luterilaisen identiteetin luomisesta hengellisenä kriisi aikana.

Suurimmassa osassa luterilaisia tunnustuskirjoja ei ole erillistä oppiartiklaa Raamatusta. Tästä ei voi kuitenkaan tehdä sitä virheellistä johtopäätöstä, etteikö luterilainen tunnustus kokonaisuudessaan - sekä implisiittisesti että eksplisiittisesti - sisältäisi oppia Pyhästä Raamatusta, Jumalan Sanasta. Kirkollisessa keskustelussa on tätä asiaa käsitelty usein epäselvästi ja väistellen. Kun Suomen luterilaisen kirkon piispat julkaisivat tunnetun kannanottonsa 12 teesiä Raamatusta pääsiäisenä 1972 he totesivat jo alkusanoissaan: ”Vaikka luterilaisella kirkolla ei olekaan yksityiskohtaista dogmia Raamatusta, sen synnystä ja arvosta, se kuitenkin ratkaisee Raamatun sisällyksen perusteella oppeja koskevat kysymykset”. Arkipiispa John Vikström väitti niin ikään paimenkirjeessään Kuitenkin (1983), että ”raamattuoppia ei sisälly klassisen luterilaisuuden päälinjan luomiin tunnustuskirjoihin.” Vikström korosti: ”Alusta loppuun tunnustuskirjoissa käsitellään sitä asiaa, joka muodostaa Raamatun sisällön.” Hän myönsi kuitenkin Schmalkaldenin artikkelien ja Sovinnonkaavan perusteella Jumalan Sanan olevan ratkaiseva tekijä opinkohtien määrittelyssä. Vikström painotti – kuten mainitsemani piispojen raamattukannanotto vuodelta 1972 – että Raamatun perusta ja arvovalta on sen sisällössä.

1970-luvun teologian ylioppilaiden hyvin tuntemassa oppikirjassa Symboliikan peruskurssi (2.p. 1973) professori Seppo Teinonen teki mielestäni kuitenkin selkeämmät johtopäätökset luterilaisten tunnustuskirjojen raamattuopista. Teinonen totesi, että oppi (doctrina) eli usko (fides) on annettu kirkolle Jumalan ilmoituksessa. Raamattu on Pyhän Hengen vaikutuksesta syntynyt Jumalan sana. Se on kaiken opin normi. Teinosen mukaan tunnustuskirjat eivät määrittele kaanonin rajoja, mutta ne vetoavat itse Vanhan testamentin kanonisiin ja apokryfisiin kirjoihin sekä Uuden testamentin kanonisiin kirjoituksiin. Tunnustuskirjat katsovat, että Raamattu on sanomaltaan yhtenäinen ja selvästi ymmärrettävä ja että sen epäselvät kohdat on tulkittava selvillä. Raamatun keskus on Kristus.

Miksi useimmista tunnustuskirjoista sitten puuttuu oma erillinen artikla (oppimääritelmä) Raamatusta? Kristikunnassa vallitsi 1500-luvulla suuri yksimielisyys Raamatun olemuksesta Jumalan ilmoituksena ja Jumalan Sanana. Kiistanalainen tekijä suhteessa katolisiin ja reformoituihin ei ollut se, miten Raamatun olemus Jumalan Sanana ymmärrettiin, vaan miten Raamattua tulkittiin. Kuvaava esimerkki on katolisen osapuolen Trenton konsiili vuosina 1545-1563. Se määritteli katolisen kirkon opin eräänlaisena reaktion reformaatioon. Konsiili yhtyi periaatteessa luterilaisella puolella vallinneeseen näkemykseen Raamatun erityislaatuisuudesta Pyhän Hengen inspiroimana kirjana. Toki Trenton raamattudekreetin maininta siitä, että Uuden ja Vanhan testamentin kirjoitukset ovat Pyhän Hengen sanelemia (Spiritus Sancte dictante) avautuu katolisessa teologiassa perinteestä ja kirkon opetusvirasta käsin, mutta se kertoo jotakin siitä, mitä itse Raamatun olemuksesta 1500-luvun katoliset ajattelivat.

Anglikaanisen kirkon perustaviin tunnustuksiin kuuluva 39 uskonartiklaa taas määritteli kirkon opetuksen lähtökohdat 1562. Se selitti, että ”Pyhä Raamattu sisältää kaikki asiat mitkä tarvitaan pelastukseen; niin että mitä tahansa ei siinä ole luettavana, ja mitä ei siitä voi todistaa, ei ole keneltäkään vaadittava uskottavaksi uskonkappaleena eikä pidettävä pelastukseen välttämättömänä.”

Englanninkielisten reformoitujen ja näiden tytärkirkkojen Westminsterin tunnustus 1640-luvulta taas määritteli opin Raamatusta näin: ”Jumalan koko tahto kaikessa siinä, mikä on välttämätöntä Hänen kunniaukseen, ihmisen pelastukseksi, uskoksi ja elämäksi, on joko Raamatusta selvästi esitettyä tai se voidaan johtaa hyvin ja selvin perustein Raamatusta; johon ei saa koskaan lisätä mitään, olivatpa ne uusia Hengen ilmoituksia tai ihmisten perimätietoja. Me tunnustamme kuitenkin, että Jumalan Hengen sisäinen valaisu on välttämätön sellaisten sanassa ilmoitettujen asiain pelastavaksi ymmärtämiseksi.”

Jos siis kristikunnassa Raamatun olemuksesta Jumalan Sanana vallitsi eräänlainen konsensus, ei kaikkiin kiistanalaisia kysymyksiä määritteleviin luterilaisiin tunnustuskirjoihin ollut tarpeellista mahdollistaa määrittelyä tai oppia asiasta, josta vallitsi periaatteessa yksimielisyys. Toisaalta on kuitenkin pantava merkille, että kahdessa luterilaisessa tunnustuskirjassa on selkeästi määritelty oppi Raamatun merkityksestä.

Sovinnon kaava (Formula Concordiae 1577, 1580) on luterilaisten tunnustuskirjojen kokoelma. Tähän luterilaisten tunnustuskirjojen kokoelmaan sisällytettiin Lutherin molemmat katekismukset, Augsburgin tunnustus ja se puolustus (Apologia), traktaatti Paavin valta ja yliherruus sekä niin sanotut Schmalkaldenin artikkelit. Sovinnon kaava pyrki lopullisesti määrittelemään sen mikä olisi Augsburgin tunnustuksen (1530) mukainen oppi. Kysymys oli siitä, että tämä tunnustuskirjakokoelma halusi kiteyttää siihenastisen keskustelun, jota oli kiivaastikin käyty rajankäyntinä reformoituihin, katolisiin, spritualisteihin (hurmahenkiin) ja erilaisiin luterilaisuuden variaatioihin.

Sovinnon kaavan oppi Raamatun auktoriteetista tulee esille sen esipuheessa: ”Me uskomme, opetamme ja tunnustamme, että Vanhan ja Uuden testamentin profetalliset ja apostoliset kirjoitukset ovat ainoa sääntö ja ohje, jonka mukaan kaikkia oppeja ja opettajia on arvostettava ja tuomittava, niinkuin on kirjoitettuna Psalmissa 119:105: ’Sinun sanasi on minun jalkaini lamppu ja valkeus minun tielläni’... Pyhä Raamattu jää ainoaksi tuomariksi, säännöksi ja ohjeeksi, jonka mukaan... kaikkia oppeja tulee ja täytyy ymmärtää ja arvostella ovatko ne hyviä vai huonoja, oikeita vai vääriä.”

Ruotsi-Suomen kirkossa uskonpuhdistuksen lopullisena sinettinä oli vuonna 1593 pidetty Upsalan kokous. Tämän kokouksen päätös on meidän tunnustuskirjojemme viimeinen osa. Tämä asiakirja määritteli hyvin selvästi Raamatun jumalallisen syntyävän eli opin Pyhän Raamatun jumalallisesta inspiraatiosta. Uppsalan kokouksen päätöksessä todetaan, että ”Pyhä Raamattu on saanut alkunsa Pyhästä Hengestä ja sisältää täydellisesti kaiken mitä tarvitaan kristilliseen oppiin kaikkivaltiaasta Jumalasta ja meidän autuutemme sekä hyviin tekoihin ja avuihin, sekä että se on oikean kristillisen uskon pohja ja tuki ja ojennusnuora kaikkien uskonnon kiistojen arvostelemiseksi ja erottelemiseksi ja estämiseksi, sekä ettei kenenkään muitten selityksiä tarvita, ei pyhien isien eikä muitten, keitä sitten lienevätkin, jotka ovat oman mielensä mukaan lisänneet Raamattuun jotakin, mikä ei ole sen mukaista, koska yhdelläkään ihmisellä ei ole lupa selittää Jumalan sanaa oman mielensä mukaan, eikä tässä tule ottaa huomioon kenenkään henkilön arvoa, korkeutta ja arvovaltaa, eikä ole annettava sen merkityä mitään vaan Pyhän Raamatun yksin niin kuin on sanottu.”

Nämä tunnustuskirjoista löytyvät määrittelyt ovat eksplisiittisiä ja varsin selkokiekisiä ilmaisuja. Implisiittisesti me löydämme kaikkialta luterilaisista tunnustuskirjoista saman opin Raamatusta. Se näkyy nimenomaan siinä tavassa, miten tunnustuskirjat vetoavat Raamattuun, toisin sanoen siinä tavassa miten ne käyttävät raamattuargumenttia. Viitataan vain lyhyesti tunnustuskirjoissa esiintyviin ilmaisiin ”Raamattu todistaa”, ”Raamattuhan on täynnä”, ”koko Raamattu selvästi osoittaa ettei lakia voida täyttää” jne. Tällaisesta Raamatun käyttötavasta on esimerkki myös Lutherin Isossa Katekismuksessa esiintyvä ilmaus: ”Siksi että tiedämme: Jumala ei valehtele. Minä ja lähimmäiseni, lyhyesti sanoen, kaikki ihmiset saattavat erehtyä ja pettää, mutta Jumalan sana ei saata erehtyä.”

Tässä yhteydessä on toki otettava huomioon myös se, miten valtavasti tunnustuskirjat vetoavat Raamattuun sekä miten tiheästi ja toistuvasti ne käyttävät raamattuargumenttia oikean opin perustelemiseksi. Tunnustuskirjojen Raamatun käyttö kertoo implisiittisesti sen, mikä on Pyhän kirjan asema kirkon opin lähteenä. Eri opinkohdat ja kannanotot kiistanalaisiin kysymyksiin perustellaan Raamatun kohdilla. Esimerkiksi lyhyessä Augsburgin tunnustuksessa viitataan kymmenen kertaa Matteuksen evankeliumiin, seitsemän kertaa I Korintolaiskirjeeseen, kuusi kertaa Roomalaiskirjeeseen, kuusi kertaa Luukkaan evankeliumiin, kuusi kertaa Johanneksen

evankeliumiin. Toinen esimerkki. Apologiassa, siis Augsburgin tunnustuksen puolustuksessa, viitataan Roomalaiskirjeeseen 111 kertaa, Matteuksen evankeliumiin 49 kertaa, Psalmeihin 39 kertaa, Johanneksen evankeliumiin 35 kertaa, Jesajan kirjaan 26 kertaa, Galatalaiskirjeeseen 23 kertaa, Luukkaan evankeliumiin 22 kertaa, Jeremian kirjaan 11 kertaa jne.

Luterilaiset tunnustuskirjat sitoutuvat varsin tiiviisti Raamattuun. Tunnustuskirjat ovat eräänlainen Raamatusta ilmoitetun Jumalan sanan kompendium, eräänlainen priketti, tiivistelmä Raamatusta. Perinteisen luterilaisen käsityksen mukaan tunnustuskirjat ja niihin sitoutunut kirkko ei halua opettaa eikä esittää mitään, mikä on Raamatun tai vanhan kirkon uskon vastaista. Tämä usko ja opetus vain tuodaan ilmi uudessa tilanteessa, jonka 1500-luvun reformaatio sai aikaan. Kysymys oli siis tunnustautumisesta oikeaan uskoon valtaisan kirkkohistoriallisen prosessin - siis uskonpuhdistuksen ja kirkon reformaation - vyöryessä eteenpäin Euroopassa.

Suomen luterilaisen kirkon kristinoppi vuodelta 1948, pitkäaikainen rippikoulun oppikirja, määritteli Raamatun seuraavasti: ”Pyhä Raamattu on Jumalan sana, jonka pyhät Jumalan ihmiset ovat kirjoittaneet Pyhän Hengen vaikutuksesta” (KO 5). Tälle väitteelle se esittää kaksi Raamatusta itsestään nousevaa perustelua, jotka ovat erityisesti vanhaluterilaisessa teologiassa olleet niin sanotun inspiraatio-opin lähtökohtia. ”Pyhän Hengen johtamina ihmiset ovat puhuneet sen, minkä saivat Jumalalta” (2 Piet. 1:21) ”Jokainen kirjoitus, joka on syntynyt Jumalan Hengen vaikutuksesta, on myös hyödyllinen opetuksiksi, nuhteeksi, ojennukseksi, kasvatukseksi vanhurskaudessa”. (2 Tim. 3:16). Viimeksi mainitun Raamatun kohdan suomalaisen käännöksen intentio on toki oikea. Sanatarkka käännös – siis jokainen kirjoitus ”Jumalan henkivaikutuksesta syntyneenä” liittäisi vielä tiiviimmin tämän opin inspiraatiosta Pyhän Raamatun olemukseen.

Jopa uusimmassa Suomen luterilaisessa kirkossa käytössä olevassa Katekismuksessa (2000) myönnetään, että Raamattu on kristittyjen ”pyhä kirja” ja se että tämä ”Jumalan sanana ---tutkii ja koettelee meitä paljastaen itsekkyytemme ja epäuskomme”. ”Se näyttää näyttää peilin tavoin, millaisia todella olemme. Samalla se kääntää katseemme Vapahtajaan, joka on tehnyt puolestamme sen, mihin emme itse kykene. Kristus ja hänen rakkautensa meitä kohtaan on avain Raamatun ymmärtämiseen.” (Katekismus 40).

Tunnustuskirjojen ja lestadiolaisperinteen opetus leikkaa erityisesti kolmessa asiassa: jumalallinen inspiraatio, auktoriteetti, Kristus Raamatun keskuksena.

## ***LOPUKSI***

”Valheen ympärillä parveilevat näet ihmiset kuin kärpäset hunajakakun kimpussa ja sadunkertojan sanat tuoksuvat suitsutukselta hänen istuessaan karjanlannassa kadunkulmassa, mutta totuutta ihmiset pakenevat. --- Totuus on viiltävä veitsi, totuus on parantumaton haava ihmisessä, totuus on lipeä, joka katkerana syö sydäntä.----Paljon muutoksia olen minä, Sinuhe, nähnyt elämäni päivinä, mutta kaikki on jälleen samalla tavoin kuin ennen eikä ihminen ole muuttunut. Myös on niitä, jotka

**sanovat, ettei sellaista, mikä on tapahtunut, ole milloinkaan ennen tapahtunut, mutta tämä on turhaa puhetta.”**

**(Mika Waltari: Sinuhe egyptiläinen).**

**Niin sanottu ajan henki tulee, menee, vaihtuu. Kaiken keskellä säilyy Jumalan Sana! ”Sinun sanasi on kokonansa totuus ja kaikki sinun vanhurskautesi oikeudet pysyvät iankaikkisesti” (Ps. 119:160).**